

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/56887,79-rocznica-wybuchu-II-wojny-swiatowej.html>
2022-09-29, 13:59

79. rocznica wybuchu II wojny światowej

Bomby spadające rankiem 1 września 1939 r. na polskie wsie i miasta były zarówno sygnałem rozpoczętej przez Niemców wojny, jak i zapowiedzią trwającego ponad pięć lat koszmaru okupacji, naznaczonego codziennym terrorem, represjami oraz zbrodniami. Zgodnie z rozkazami Adolfa Hitlera agresorzy dążyli bowiem nie tylko do odniesienia zwycięstwa militarnego, ale także do wyniszczenia ludności cywilnej. Gdy 17 września na wschodnie rubieże Rzeczypospolitej wkroczyła Armia Czerwona, rozbiór Polski został przesądzony.

79 lat temu – 1 września 1939 r. – bez wypowiedzenia wojny, III Rzesza Niemiecka zaatakowała Rzeczpospolitą na całej długości granicy między obydwoma państwami. Tego dnia na Polskę, działając zgodnie z planem Hitlera, napadła od południa także armia słowacka. Wojsko Polskie, mimo ogromnej dysproporcji sił, od początku stawiało bohaterski opór, licząc na rychłą pomoc zbrojną aliantów zachodnich.

Symbolicznym początkiem II wojny światowej stał się ostrzał polskiej składnicy tranzytowej Westerplatte w Gdańsku przez niemiecki pancernik „Schleswig-Holstein”. Żołnierze polscy w heroicznym oporze wytrwali na Westerplatte do 7 września – atakowani z lądu, ostrzeliwani z morza i bombardowani przez lotnictwo. Pierwszego dnia wojny Niemcy zaatakowali także Poczta Polską w Gdańsku. Zmobilizowani wcześniej pocztowcy bronili się cały dzień, poddając się dopiero po podpaleniu budynku przez napastników.

Zgodnie z rozkazem Adolfa Hitlera wojska niemieckie prowadziły wojnę bezwzględną, totalną, skierowaną również przeciw ludności cywilnej. Lotnictwo niemieckie bombardowało nie tylko cele wojskowe i szlaki komunikacyjne, ale dokonywało terrorystycznych ataków na miasta, w których nie było obiektów militarnych czy przemysłowych, np. pierwszego dnia wojny zbombardowano Wieluń. Ofiarami niemieckich lotników padali uchodźcy z terenów objętych działaniami wojennymi. W Wielkopolsce i na Śląsku zamordowano wielu z wziętych do niewoli członków samoobrony, a w październiku 1939 r. – bohaterskich obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku.

W czasie gdy Wojsko Polskie prowadziło nierówną walkę z niemieckim Wehrmachtem, 17 września 1939 r. wschodnią granicę Rzeczypospolitej na całej długości przekroczyła Armia Czerwona. Władze Związku Sowieckiego złamały kilka porozumień zawartych z rządem

polskim, przede wszystkim układ o nieagresji z 1934 r., obowiązujący do 1945 r. Napaść na Polskę i pogwałcenie zawartych porozumień tłumaczyły rzekomym rozpadem państwa polskiego i nieistnieniem jego władz.

Walkę z Armią Czerwoną podjęły oddziały Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP), staczając m.in. zwycięski bój pod Szackiem. Przez trzy dni bohatersko broniło się Grodno, gdzie żołnierzy wspierała polska młodzież. Do końca września Sowieci zajęli wschodnie województwa Rzeczypospolitej, dopuszczając się przy tym wielu zbrodni. W Grodnie czerwonoarmieści rozstrzelali grupę wziętych do niewoli obrońców miasta, a w szpitalu w Mielnikach wymordowali żołnierzy i oficerów KOP rannych pod Szackiem. Z kolei w Mokranach grupa wziętych do niewoli przez Armię Czerwoną oficerów Flotyli Pińskiej została przekazana lokalnej bojówce, a następnie rozstrzelana.

Agresja sowiecka przesądziła o tragicznym losie Polski. Pomimo tego, w wielu miejscach ogarniętego wojną kraju, trwał bohaterski opór jego obrońców. 27 września z powodu dramatycznego położenia ludności cywilnej, pozbawionej żywności, prądu i bieżącej wody, zdecydowano o przerwaniu obrony Warszawy. Dwa dni później poddała się twierdza Modlin, a 2 października skapitulował Hel. Ostatnie strzały kampanii padły na Lubelszczyźnie, dokąd dotarły w końcu września oddziały Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga, maszerujące na pomoc Warszawie. 6 października 1939 r. po zaciętej bitwie z Niemcami pod Kockiem, z powodu wyczerpania amunicji, żołnierze gen. Kleeberga złożyli broń.

Obchody z udziałem IPN:

WARSZAWA

1 września 2018 – uruchomienie portalu ofiary.ipn.gov.pl o Centrum Informacji o Ofiarach II Wojny Światowej, dzięki któremu można dowiedzieć się o losie swoich krewnych, o ofiarach zarówno represji niemieckich jak i sowieckich

9-14 września 2018 – edukacyjny objazd historyczny po Litwie i Łotwie, młodzież będzie poznawała losy i miejsca związane z żołnierzami września 1939 internowanymi na Litwie

14 września 2018 – [uroczystości patriotyczno-religijne upamiętniające wybuch II wojny światowej i ofiar egzekucji ofiar w Puszczy Kampinoskiej \(Cmentarz-Mauzoleum w Palmirach\)](#)

20 września 2018 – [otwarcie wystawy o Tadeuszu Starzyńskim pseud. Ślepowron – cichociemnym, oficerze Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Pomysł powstania wystawy narodził się po pozyskaniu do zasobu archiwalnego IPN dokumentów i rzeczy osobistych Starzyńskiego. Materiały te przekazała szkocka rodzina zaprzyjaźniona ze Starzyńskim \(Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów](#)

[Politycznych PRL przy ul. Rakowieckiej\)](#)

10 października 2018 - promocja książki Tetiany Samsoniuk z Ukrainy pt. „Jeńcy września 1939”, przygotowanej na podstawie dokumentów pochodzących z Archiwum Obwodowego w Równem (Centrum Edukacyjne IPN Przystanek Historia)

wrzesień 2018 - ogłoszenie II edycji konkursu „Niezwycięzeni 1918. Ofiary totalitaryzmu”. Bohaterami będą osoby odznaczone Krzyżami lub Medalami Niepodległości, które brały czynny udział w walkach wrześniowych 1939 lub były represjonowane przez oba totalitaryzmy

wrzesień 2018 - wyjazd edukacyjny laureatów konkursu „Policjanci w służbie historii” na Polski Cmentarz Wojenny w Miednoje. Celem wyjazdu ma być m.in. upamiętnienie oficerów, policjantów, którzy po 17 września 1939 znaleźli się w niewoli sowieckiej i zostali zamordowani

GDAŃSK, POMORZE

31 sierpnia

[Prezes IPN Jarosław Szarek upamiętnił bohaterów września 1939 roku](#)

1 września

[uroczystości z udziałem przedstawicieli Oddziału IPN w Gdańsku](#)

2 września

[79. rocznica rozpoczęcia przez Niemców ludobójstwa w Stutthof, jednej z najpiękniejszych letniskowo-rybackich miejscowości nad Bałtykiem - Sztutowo](#)

GRABOWIEC

8 września - [uroczysty pogrzeb żołnierzy poległych w bitwie pod Iłżą, która rozegrała się podczas wojny obronnej Polski, w dniach od 8-9 września 1939 roku](#)

GRODZISK MAZOWIECKI

8 września - [otwarcie wystawy „Ukradzione dzieciństwo”](#)

KATOWICE

1 września - [wojewódzkie obchody w Żabnicy \(gm. Węgierska Górka\)](#)

1 września - [Fundacja im. Grupy Operacyjnej „Śląsk” 1939 przypomniała o tragicznych wydarzeniach z 1 września 1939 r. odwołując się do lokalnej i](#)

[regionalnej historii \(pod patronatem Oddziału IPN w Katowicach\)](#)

KRAKÓW

1 września – [krakowskie obchody 79. rocznicy wybuchu II wojny światowej](#)

ŁÓDŹ

4 września – [zajęcia dla uczniów przy mogiłach lotników lwowskich i warsztaty poświęcone postaci pil. por. Tadeusza Jeziorowskiego](#)

NOWY JORK

12 i 13 września, Konsulat Generalny RP – wernisaż wystawy „Żegota. Rada Pomocy Żydom”. Wykłady wprowadzające do problematyki wystawy zarówno pierwszego, jak i drugiego dnia, wygłosił dr Marcin Urynowicz z Biura Badań Historycznych IPN

WILNO

13 września, Sejm Republiki Litewskiej – otwarcie wystawy IPN „»Żegota« – Rada Pomocy Żydom”

WROCŁAW

1 września, godz. 12.00 – uroczystości na Cmentarzu Żołnierzy Polskich przy ulicy Grabiszyńskiej

Polecamy film IPN TV „Kiedy przyjdą podpalić dom”

oraz portale edukacyjne:

1wrzesnia39.pl i 17wrzesnia39.pl